

Pregled instituta razvoda braka kroz hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo

Vesna Jurin Bakotić, univ. spec. iur.

v. pred., Veleučilište u Šibeniku, vjbakotic@vus.hr

Antea Bastić

studentica, Veleučilište u Šibeniku, abastic@vus.hr

Jasminka Miškić

studentica, Veleučilište u Šibeniku, jmiskic@vus.hr

Neovisno o obliku u kojemu je sklopljen, brak može prestati smrću bračnog druga, proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim, poništajem ili razvodom. Prestanak braka razvodom pravno je reguliran materijalnopравnim odredbama Obiteljskog zakona, kojeg je Hrvatski sabor donio 18. rujna 2015. godine, a stupio je na snagu 1. studenoga iste godine. Osim materijalnopравnih odredaba, pravno uređenje instituta razvoda braka čine zakonske norme koje propisuju postupovna pravila za bračne sporove i propisi koji određuju pravne posljedice prestanka braka. Institut razvoda braka osnova je prestanka braka odlukom suda kojom se brak razvodi zbog okolnosti nastalih tijekom braka ili na temelju sporazuma bračnih drugova. Razvod braka može tužbom zahtijevati jedan bračni drug (posebni parnični postupak), a oba bračna druga prijedlogom za sporazumni razvod braka (posebni izvanparnični postupak). Brak prestaje kad odluka suda o razvodu braka postane pravomoćna. Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete dužni su prije pokretanja sudskog postupka radi razvoda braka sudjelovati u obveznom savjetovanju. Cilj rada je prikazati materijalnopравne, i postupovne odredbe razvoda braka u hrvatskom pravnom sustavu, te ukazati na nužnost poštivanja načela najboljeg interesa djeteta.

Ključne riječi: razvod braka, bračni sporovi, obvezno savjetovanje, obiteljska medijacija, najbolji interes djeteta.

1. UVOD

Institut braka (lat. matrimonium, matrimonii, n.) u Republici Hrvatskoj uživa ustavnopravnu zaštitu. Sadržaju tog društveno važnog odnosa priznat je pravni značaj na najvišoj razini.

Do 2013. godine brak je bio ustavna kategorija jednostavnim određenjem da se njegovi sadržaji uređuju zakonom. Zahvaljujući državnom referendumu kojem je pristupilo 66% birača došlo je do izmjena Ustava, te je brak u članku 62. stavak 2. Ustava definiran kao "životna zajednica žene i muškarca". U stavku 3. istoga članka ustavotvorac određuje da se brak i pravni odnosi u braku, izvanbračnoj zajednici i obitelji uređuju zakonom.

Zakonsku definiciju braka nalazimo u Obiteljskom zakonu " Brak je zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca."¹ Iz te definicije razvidno je da se pravni odnosi u braku uređuju zakonom, te da se radi o heteroseksualnoj zajednici života koja podrazumijeva ostvarenje višestrukih prirodnih, moralnih i društvenih ciljeva.

Za sklapanje i prestanak braka zakonodavac traži ispunjenje formalnopравnih pretpostavki. Premda načelo konsenzusa nije sadržano u zakonskoj definiciji braka, ono proizlazi iz odredaba koje govore o slobodnom osobnom pristanku na sklapanje braka, štoviše bez mogućnosti da ženu ili muškarca zastupa punomoćnik.² Brak se sklapa suglasnom izjavom žene

1 Čl. 12. Obiteljskog zakona (NN 103/2015, 98/2019, 47/2020, 49/23), u nastavku: ObZ.

2 Do obiteljskog zakona iz 1998. postojala je mogućnost da samo jednog od nupturijenata zastupa punomoćnik.

i muškarca u građanskom ili vjerskom obliku ukoliko su ispunjene pretpostavke za valjanost braka, odnosno ukoliko u trenutku sklapanja braka ne postoje bračne smetnje.³

Prestanak braka samostalan je pravni institut i pravna osnova na temelju koje brak kao pravni odnos završava. U vezi s prestankom braka razlikujemo četiri načina njegova prestanka, što utječe i na različitost pravnih posljedica prestanka braka. Pravne osnove na temelju kojih brak može prestati normirane su u članku 47. ObZ - a, i to su redom: smrt bračnog druga, proglašenje nestaloga bračnog druga umrlim, poništaj i razvod. Prestankom braka prestaju osobna prava i dužnosti bračnih drugova, uz iznimku međusobnog uzdržavanja, pod pretpostavkom da su za to ispunjene zakonske pretpostavke. U ovom radu autorice prikazuju materijalnopravne i postupovne odredbe razvoda braka kao jednog od mogućih pravnih temelja za prestanak braka.

2. POVIJESNI RAZVOJ INSTITUTA

Stoljećima je uređenje braka počivalo na osnovama kanonskog prava, tek početkom 19. stoljeća razvod braka pojavljuje se u Europi kao novi pravni institut.⁴ U kanonskome pravu razvod (*divortium*) zamjenjuje tzv. „rastava od stola i postelje“ (*separatio quoad torum et mensam*) koji omogućuje razdvojen život, bez mogućnosti zasnivanja nove ženidbe. Brak kao sakrament mogao se poništiti pod izrazito teškim pretpostavkama, uz isključivu nadležnost crkvenih sudova.⁵

Povijesni razvoj ovog instituta na hrvatskom području tekao je uporedo s promjenama koje su se događale. Vjerski oblik sklapanja braka kao isključivi oblik uveden je još za kralja Kolomanu u 11. stoljeću, a vrijedio je i nakon uvođenja austrijskoga Općeg građanskog zakonika⁶ na području Dalmacije i dijela Istre. U Prekomurju se primjenjivalo mađarsko pravo, odnosno članak XXXI iz 1894. koji je propisivao obligatorni građanski brak (par. 29.), razrješivost braka i nadležnost redovnih sudova.⁷

Nakon Drugog svjetskog rata na snazi je bio Osnovni zakon o braku koji je po uzoru na Švicarski Građanski zakonik uređivao brakorazvodne uzroke kao odraz shvaćanja razvoda kao sankcije za kršenje bračnih obveza, tj. krivnje, odnosno kao odraz potrebe za prestankom braka zbog poremećenosti bračnih odnosa.

Ako bi brak bio sklopljen tako što je svakog od njih zastupao punomoćnik, iako je to bila bračna zabrana nije bilo obiteljskopravne sankcije; *cfr.* Alinčić, M., Bakarić, A., *op. cit.* u bilj. 50, str. 28 i 53.

- 3 Bračne smetnje u Obiteljskom zakonu su: maloljetnost, nesposobnost za rasuđivanje i djelomično lišenje poslovne sposobnosti, srodstvo po krvi, odnos posvojenja, trajanje prethodnog braka i registriranoga životnog partnerstva.
- 4 Usprkos činjenici da je prema rimskopravnom institutu *divortium* – u brak bio razrješiv.
- 5 O razvoju instituta rastave v. Hlača, N., *O institutu rastave braka u prošlosti i sadašnjosti*, Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu, 55, 2005., 3-4, 775-800, te Alinčić, M., Hrabar, D. Jakovac Lozić, D. Korać, A., *op. cit.* u bilj. 50..
- 6 Opći građanski zakonik (akr. OGZ; njem. Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch), kodifikacija građ. prava koja je postupno uvođena u zemljama Habsburške Monarhije od 1811. godine. Postupak njegove izradbe započeo je 1753. na inicijativu Marije Terezije, a protegnuo se, uz nekoliko varijanti nacрта, sve do 1811., kada je carskim patentom proglašen u austr. nasljednim zemljama kao Opći građanski zakonik. Opći građanski zakonik. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža*, 2021. *Pristupljeno 30. 1. 2023.* <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45220>>.
- 7 O svemu pobježe Eisner, B., *Medjunarodno, medjupokrajinsko (interlokalno) i medjunarodno bračno pravo Kraljevine Jugoslavije*, Zagreb, 1935., str. 5 *et seq.*

Zakon o braku i porodičnim odnosima⁸ iz 1978. godine sveobuhvatno je uređivao obiteljske odnose, a razvod braka bio je moguć po tužbi jednog bračnog druga i sporazumno. Napušta načelo krivnje, a razvod braka se može tražiti zbog teške i trajne poremećenosti bračnih odnosa koja nastaje zbog uzroka⁹ koji su u zakonu primjerično navedeni ili zbog nestanka bračnog druga.¹⁰

Suverena Republika Hrvatska donosi 1998. godine novi, moderniji Obiteljski zakon (NN 162/98), a potom istoimeni 2003. godine (NN 116/03, 17/04, 136/04, 107/07, 57/11, 61/11 i 25/13) koji su istovjetno uređivali razvod braka (bez načela krivnje, na temelju teške i trajne poremećenosti bračnih odnosa, protoka godine dana od prestanka bračne zajednice i sporazumnog zahtjeva, te zaštite majčinstva i djece u vezi s razvodom braka. Osvremenjene su odredbe o posredovanju prije razvoda braka na način da se naglasak stavlja na postizanje konsenzusa o pravnim posljedicama razvoda, osobito u odnosu na zajedničku maloljetnu djecu, a napušta se ideja o pokušaju spašavanja braka).

Odlukom Ustavnog suda od 12. siječnja 2015.¹¹ obustavljena je primjena Obiteljskog zakona (NN 75/14) iz 2014. godine zbog velikog broja pristiglih zahtjeva za ocjenom suglasnosti s Ustavom, no već 2015. godine sporni zakon zamijenjen je gotovo istovjetnim (NN 103/15, 98/19, 47/20, 49/23) koji razvod braka sagledava kroz sasvim drugačiju prizmu. Desetogodišnja relativna stabilnost odredaba doživjela je mnoge izmjene u smjeru liberalizacije pravnog uređenja i društvenog mnijenja.

Obiteljski zakon iz 2015. kako je navedeno u uvodnim odredbama uređuje brak, izvanbračnu zajednicu žene i muškarca, odnose roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje, obvezno savjetovanje i obiteljsku medijaciju, te postupke u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom.¹² Prestanak braka obrađen je u glavi V. ObZ-a¹³.

3. POJAM RAZVODA BRAKA I VRSTE UZROKA ZA RAZVOD BRAKA

Razvod braka¹⁴ bi mogli definirati kao pravnu osnovu prestanka braka za života bračnih drugova odlukom suda zbog okolnosti koje su nastale tijekom braka. Prestanak braka po osnovi razvoda braka, kao i poništaja nastupa kad presuda suda o razvodu braka, odnosno poništaju postane pravomoćna, sukladno članku 47. st. 1. Obz-a: "Bez obzira na oblik u kojemu je brak sklopljen, brak prestaje smrću bračnog druga, proglašenjem nestalog bračnog druga umrlim, poništajem ili razvodom." i st. 2. "Brak prestaje poništajem ili razvodom kad odluka suda o poništaju ili razvodu braka postane pravomoćna."

Ukoliko razvod braka zahtijeva samo jedan bračni drug, brakorazvodni postupak pokreće se tužbom, a ukoliko su oba bračna druga sporazumna o prestanku braka, podnose prijedlog za sporazumni razvod braka.

8 Zakon o braku i porodičnim odnosima, (NN 11/1978, 27/1978, 45/1989, 59/1990, 25/1994, 162/1998), u nastavku: ZBPO.

9 Nesuglasnost naravi, teške uvrede, zlostavljanje, preljub, nečastan život, duševna bolest ili neki drugi ozbiljniji uzrok.

10 Alinčić, M.; Bakarić Abramović, A.; Hrabar, D.; Jakovac Lozić, D.; Korać, A., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagrebu 2001. g., str.78.

11 Rješenje U-I-31012015, NN 5/15.

12 Čl. 1. st. 1. ObZ - a

13 Odredbe o razvodu braka nalazimo u točki 2. početno s člankom 50.

14 Jedno kraće vrijeme dok je bio na snazi ObZ iz 1998. u hrvatskome stručnom nazivlju bio je uvriježen termin *rastava braka*, u nastavku *ObZ iz 1998*.

Napuštanjem krivnje kao dominantnog uzroka za razvod braka, labavljenjem društvene kontrole nad brakom i jačanjem načela neintervencije države u osobne odnose dolazi do transformacije obiteljskog zakonodavstva. U prvi plan se stavljaju jednostavnost, kratkoća i brzina brakorazvodnog postupka. Dispozicijske ovlasti suda se reduciraju, gubi se interes za očuvanjem braka kao društvenog odnosa od značaja, a prednost se daje volji bračnih drugova. "Sadašnje obiteljskopravno uređenje ne odražava dostatan stupanj angažmana u smislu pomoći braku i obitelji u krizi, a osobito u odnosu na razvod braka, jer postupci mirnog rješavanja obiteljskih prijedloga¹⁵ imaju druge ciljeve."¹⁶

U odredbama Zakona o braku i porodičnim odnosima¹⁷, ObZ-a iz 1998. g.¹⁸ i ObZ-a iz 2003. g.¹⁹ postojala je obveza centra za socijalnu skrb ispitati stranke o uzrocima koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa, nastojati da se oni otklone, te bračni drugovi pomire. Obiteljski zakon iz 2015. g. napušta obvezu centra za socijalnu skrb²⁰ da pokuša izmiriti bračne drugove.

Pravo pokretanja sudskog postupka imaju samo bračni drugovi. Osoba lišena poslovne sposobnosti za davanje osobnih izjava samostalno podnosi tužbu odnosno prijedlog za sporazumni razvod braka²¹, te može ovisno o ocijeni suda²² poduzimati sve ili samo pojedine radnje u postupku ako je sposobna shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji.

Sud donosi ocjenu na temelju mišljenja centra za socijalnu skrb, kao pomoćnog sudskog tijela.²³

Mogućnost tužbe privremeno je ograničena na temelju odredbe članka 50. stavak 3. prema kojoj: " Muž nema pravo na tužbu radi razvoda braka za vrijeme trudnoće žene, te sve dok njihovo dijete ne navrší godinu dana života". Osim toga, pravo na razvod braka ograničava se u postupkovnom smislu i onom bračnom drugu koji ne pristupi postupku obveznog savjetovanja i medijacije, kad u braku postoji zajedničko maloljetno dijete, tako što se presumira²⁴ povlačenje tužbe za razvod braka. Štoviše, sud je dužan odbaciti tužbu za razvod braka u slučaju da bračni drug ne priloži tužbi dokaz o sudjelovanju u navedenim izvansudskim postupcima.

Zakonske odredbe o razvodu braka odijeljene su na kvazimaterijalnopravne (o tužiteljima, brakorazvodnim uzrocima, sporazumijevanju o pravnim posljedicama u odnosu na bračne

15 Institut obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije, v. infra.

16 Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2021. g., str. 93.

17 Čl. 63. st. 1. ZBPO-a.

18 Čl. 48. st. 1. ObZ iz 1998.

19 Čl. 48. Obiteljski zakon iz 2003., u nastavku: ObZ iz 2003.

20 Novi Zakon o socijalnoj skrbi donesen je u veljači 2022., a od 1. siječnja 2023. godine, centri za socijalnu skrb više formalno ne postoje, već je osnovan Hrvatski zavod za socijalni rad.

21 Čl. 50. st. 2. ObZ-a.

22 Čl. 364. ObZ-a.

„(1) U statusnim stvarima, stvarima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima i mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta sud će rješenjem dopustiti da radi ostvarenja svojih prava i interesa, pojedine ili sve radnje u postupku poduzima i stranka koja je lišena poslovne sposobnosti u tom dijelu pod uvjetom da je u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji.

(2) Prije donošenja rješenja iz stavka 1. ovoga članka sud je dužan zatražiti mišljenje centra za socijalnu skrb.“

23 Čl. 356. ObZ-a.

24 Presumpcija ili predmnijeva (lat. praesumptio: pretpostavka), zakonsko pravilo koje uz utvrđenje o postojanju jedne (u pravilu neposredno irelevantne) činjenice (tzv. presumptivne baze) nalaže zaključak o postojanju druge (neposredno relevantne) činjenice (činjenična predmnijeva; praesumptio facti) ili pravnoga stanja (pravna predmnijeva; praesumptio iuris). Umjesto da izravno dokazuje presumiranu neposredno relevantnu činjenicu ili pravno stanje, stranka treba dokazati samo presumptivnu bazu. presumpcija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 30. 1. 2023. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50224>>.*

drugove i maloljetnu djecu) i postupovne (opće odredbe o sudskim parničnim i izvanparničnim postupcima i posebne odredbe).

Razlikujemo postupak pred izvanparničnim sudom koji se pokreće prijedlogom za sporazumni razvod braka²⁵ od razvoda braka po tužbi koji se vodi kao parnični postupak i jedan od triju bračnih sporova. Ukoliko bi tijekom parničnog postupka bračni drug izjavio da ne osporava tužbeni zahtjev, prema članku 369. st. 3.ObZ-a, došlo bi do konverzije tužbe u sporazumni prijedlog.

Brakorazvodne uzroke prema novom zakonu možemo svrstati u dvije skupine. Relativnim brakorazvodnim uzrokom možemo smatrati nastanak teško i trajno poremećenih bračnih odnosa²⁶, a apsolutnim - prestanak bračne zajednice²⁷.

Dakle, do razvoda braka doći će u tri slučaja:

- poremećenosti bračnih odnosa
- prestanka bračne zajednice
- sporazuma bračnih drugova.

3.1. Poremećenost bračnih odnosa

Teška i trajna poremećenost je stanje bračnih odnosa prouzrokovano postojanjem nekih drugih okolnosti koje su dovele do takvog stanja. U praksi se pojavljuje kao čest navod za razvod braka. Do poremećenosti bračnih odnosa može doći uslijed preljuba, nesuglasnosti naravi, alkoholizma, zlostavljanja, duševne bolesti i drugih razloga. Nadalje, bračni odnosi moraju biti nepopravljivo oštećeni, uz nedostatak bliskosti, komunikacije, konsenzusa i bez sadržaja zajedničkog života²⁸, odnosno takvi da otuđenost i nezadovoljstvo bračnog druga (tužitelja) čine nepodnošljivim i nepopravljivim održavanje bračnog odnosa. Tu nije riječ samo o subjektivnom nezadovoljstvu bračnog druga već o objektivnoj okolnosti uočljivoj izvana, koja nije privremenog karaktera.²⁹

Prema tome, kada je riječ o tužbi za razvod braka, sud mora izvesti dokaze, ispitati strane o razlozima koji su doveli do teške i trajne poremećenosti bračnih odnosa, kako na subjektivnoj, tako i na objektivnoj razini.

3.2. Prestanak bračne zajednice

Zakonodavac u članku 51. točki 3. propisuje da će sud razvesti brak „ako je od prestanka bračne zajednice protekla godina dana.“ Premda se brak i bračna zajednica u pravilu vremenski preklapaju, bračna zajednica može prestati i prije samoga braka. Bračna zajednica podrazumijeva postojanje zajedničkog života u obiteljskom domu³⁰(corpus) i voljnog elementa braka (animus). Sukladno tome, napuštanje bračnog druga i odlazak iz zajedničkog doma impliciraju prestanak bračne zajednice, a samim time i svih ostalih elemenata koji čine sadržaj braka. Isto vrijedi i za slučaj da bračni drugovi žive zajedno, ali bez volje za održavanjem braka, odnosno kada im nedostaje „animus“. Ako bračna zajednica ne postoji duže od godine dana, bračni

25 Čl. 50 st. 1. ObZ-a.

26 Čl. 51. t. 2. ObZ-a.

27 Čl. 51. t. 3. ObZ-a.

28 Npr. emotivni, ekonomski, seksualni, i dr.

29 Kada bi se radilo o „privremenoj krizi“ u blažem obliku, ta okolnost ne bi bila relevantna za razvod braka, već bi se bračni drugovi uputili na pružanje psihosocijalne pomoći.

30 Čl. 32. st. 1. ObZ-a.

„Bračni drugovi sporazumno određuju mjesto stanovanja i obiteljsku kuću ili stan u kojem će stanovati s djecom nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb i koji predstavlja obiteljski dom za njih i djecu.“

drugovi su ovlašteni³¹ tužbom zatražiti razvod braka, a u sudskom postupku morat će dokazati samo činjenicu da je protekao rok od godine dana od prestanka bračne zajednice.

U situaciji kad bračni drugovi ne žive zajedno, ali imaju voljni element za održavanjem braka i obiteljskog života, razdvojenost zbog zaposlenja, studiranja, liječenja ili nekog drugog razloga ne utječe na kvalitetu njihovog odnosa, a podredno ni na bračnu zajednicu.

3.3. Sporazum bračnih drugova

Sporazumni razvod braka drugi je način razvoda braka uz tužbu. Kao što je već spomenuto, razvod braka povodom tužbe moguć je radi dva brakorazvodna uzroka; teške i trajne poremećenosti bračnih odnosa, te ako je od prestanka bračne zajednice protekla godina dana. Za razliku od prethodnih slučajeva, ovaj se postupak vodi kao izvanparnični postupak, budući da su bračni drugovi suglasni o razvodu braka i sudu podnose prijedlog za sporazumni razvod braka³². Isti nisu dužni navoditi okolnosti koje su dovele do prestanka braka. Ako jedan od bračnih drugova odustane od prijedloga za sporazumni razvod braka, a drugi ostane pri zahtjevu da se brak razvede, takav zahtjev smatrat će se tužbom radi razvoda braka. Sud u izvanparničnom postupku ima široku ovlast postupanja, te je ovlašten donijeti odluku i bez održavanja rasprave, ako ocijeni da ona nije potrebna.³³

Kad bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu, obvezni su uz prijedlog za sporazumni razvod braka priložiti izvješće o obveznom savjetovanju i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, ne starije od šest mjeseci.³⁴

Pozitivne strane ovog načina prestanka braka su izostanak konflikta, ekonomičnost, suradnja i dogovor o maloljetnoj djeci, a negativne bi mogle biti zanemarivanje društvenog značaja braka, neodgovorno ponašanje prema obitelji i djeci, te nepromišljeno i olako zasnivanje i raskidanje braka.

4. POKRETANJE POSTUPKA ZA RAZVOD BRAKA

Razvod braka pokreće se tužbom jednog bračnog druga ili prijedlogom oba bračna druga za sporazumni razvod braka. U slučaju tužbe, bit će riječ o parničnome postupku, a u slučaju sporazumnog razvoda braka, postupak se provodi kao izvanparnični postupak.

Bračni drugovi koji nemaju zajedničko maloljetno dijete mogu pokrenuti sudski postupak na način da jedan bračni drug razvod braka zahtijeva tužbom ili da oba bračna druga podnesu prijedlog za sporazumni razvod braka. U oba navedena slučaja, ne provodi se izvansudski postupak obveznog savjetovanja kao oblik stručne pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima kojeg provodi stručni tim centra za socijalnu skrb, te bračni drugovi odmah ulaze u (parnični ili izvanparnični) sudski postupak razvoda koji je relativno jednostavan i brz.

Bračni drugovi koji imaju zajedničku maloljetnu djecu³⁵ dužni su prije podnošenja prijedloga sudu za razvod braka, podnijeti zahtjev u centru za socijalnu skrb za obvezno savjetovanje.³⁶ „Svrha obveznog savjetovanja je upoznavanje bračnih drugova s mogućnosti da se

31 Pravo na tužbu imaju oba bračna druga, kako onaj koji je napustio bračnu zajednicu, tako i onaj koji je napušten.

32 Čl. 453. st. 1. ObZ-a.

33 Čl. 439. ObZ-a.

34 Čl. 456. ObZ-a.

35 Pod time se smatraju i zajednička posvojena djeca.

36 Sukladno članku 54. ObZ-a:

prethodno uključe u obiteljsko odnosno bračno savjetovanište, upoznavanje s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda braka, upućivanje u dobrobit djeteta prilikom donošenja odluka u brakorazvodu te izrada plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Ako bračni drugovi u postupku obveznog savjetovanja nisu postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, obvezni su sudjelovati i na prvom susretu obiteljske medijacije, osim u slučajevima tvrdnje o postojanju obiteljskog nasilja.³⁷

Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je pisani sporazum roditelja o načinu ostvarivanja zajedničke roditeljske skrbi u okolnostima u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici.³⁸ Planom se moraju detaljno urediti: mjesto i adresa djetetova stanovanja, vrijeme koje će dijete provoditi sa svakim od roditelja, način razmjene informacija u vezi s davanjem suglasnosti pri donošenju odluka bitnih za dijete, sukladno odredbama članka 108. ObZ-a, te razmjene važnih informacija u vezi s djetetom iz članka 111. ObZ-a, visina uzdržavanja kao obveza roditelja kod kojega dijete ne stanuje, način na koji će se rješavati buduća sporna pitanja i druga pitanja ostvarivanja roditeljske skrbi za koja roditelji smatraju da su bitna za dijete, odnosno pitanja o kojima su roditelji dužni odlučivati sporazumno, a za koja se smatra da je drugi roditelj dao suglasnost. Roditelji ga mogu sastaviti samostalno, u postupku obveznog savjetovanja ili u postupku obiteljske medijacije.

Također su dužni upoznati dijete sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i omogućiti mu da izrazi svoje mišljenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću te ga poštovati u skladu s djetetovom dobrobiti. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi stječe svojstvo ovršne isprave, ovjerom i odobrenjem suda.

Zajedničko ostvarivanje roditeljske skrbi može biti uređeno i odlukom suda koja se temelji na sporazumu roditelja koji su postigli u postupku na sudu. Za slučaj da roditelji ne postignu sporazum, sud će donijeti odluku o roditeljskoj skrbi i o uzdržavanju djece po službenoj dužnosti. Pri tome sud utvrđuje mišljenje djeteta, imenuje djetetu posebnog skrbnika³⁹ koji će zastupati dijete na sudu, te može zatražiti stručno mišljenje centra za socijalnu skrb ili sudsko vještačenje.

Sud će upozoriti bračne drugove ukoliko uz prijedlog za sporazumni razvod braka propuste podnijeti izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, da imaju rok od osam dana za podnošenje, dopunu ili ispravak istih, a ako to ne učine u navedenom roku, smatrat će se da su povukli sporazumni prijedlog, odnosno sud će manjkavi prijedlog odbaciti.

Isto tako, ako razvod inicira tužbom jedan bračni drug, obavezan je priložiti tužbi izvješće o provedenom obveznom savjetovanju⁴⁰ ne starije od šest mjeseci, tj. dokaz o sudjelovanju

„(1) Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete dužni su prije pokretanja sudskog postupka radi razvoda braka sudjelovati u obveznom savjetovanju sukladno odredbama članaka 321. do 328. ovoga Zakona. (2) Ako se bračni drugovi iz stavka 1. ovoga članka namjeravaju razvesti na temelju sporazuma, dužni su sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi iz članka 106. ovoga Zakona.“

37 <https://gov.hr/hr/razvod-braka/690> pristupljeno 1.2.2023. g.

38 Čl. 106. st. 1. ObZ-a.

39 Za posebnog skrbnika djetetu imenovat će se stručna osoba, odnosno pravnik s položenim pravosudnim ispitom zaposlen u centru za posebno skrbništvo.

40 Po okončanju postupka obveznog savjetovanja centar za socijalnu skrb će sastaviti izvješće u i dostaviti ga strankama prema pravilima o osobnoj dostavi. U izvješću se navodi:

„1. tko je sudjelovao u postupku

2. spremnost svake stranke na sporazumno rješavanje spora

3. spremnost svake stranke na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji

4. tko namjerava pokrenuti sudski postupak

5. ako se provodi obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka radi razvoda braka, jesu li bračni drugovi upoznati s pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma, odnosno plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

na prvom sastanku obiteljske medijacije. Ako ne udovolji zahtjevu suda u roku od osam dana, smatrat će se da je tužitelj povukao tužbu, odnosno tužba će biti odbačena. Mjesno nadležan je sud i centar za socijalnu skrb prema mjestu djetetova prebivališta, odnosno boravišta, ili prema mjestu zadnjeg zajedničkog prebivališta, odnosno boravišta bračnih ili izvanbračnih drugova.⁴¹ Obiteljska medijacija provodi se u Obiteljskom centru, koji djeluje u centru za socijalnu skrb u sjedištu županije.

4.1. *Mirno rješavanje obiteljskih sporova*

U pravnom poretku Republike Hrvatske razvod braka je uređen kao sudski postupak, te ne postoji mogućnost razvoda braka izvan njega. Ipak, jedno od temeljnih načela obiteljskog prava, koje je osobito naglašeno u postupku razvoda braka, jest načelo sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa. Članak 9. ObZ -a određuje: „Poticanje sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa zadaća je svih koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o obiteljskim odnosima“. Ustavna obveza države je štititi obitelj, te je od iznimne važnosti pružanje obiteljskopravne pomoći obitelji u krizi. Sukladno navedenom, u obiteljskopravnom poretku predviđena su dva izvansudska postupka koji imaju za cilj, između ostalog, sporazumno rješavanje pitanja povezanih s razvodom braka: obvezno savjetovanje⁴² i obiteljska medijacija⁴³. Njihova glavna svrha je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

4.1.1. Obvezno savjetovanje

Obvezno savjetovanje novi je pravni institut definiran člankom 321. ObZ-a kao „oblik pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete te o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.“ Provodi se:

- 1). prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete i
- 2). prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom.⁴⁴

Postupak provodi stručni tim centra za socijalnu skrb⁴⁵ kojeg čine pravnik te socijalni radnik ili psiholog⁴⁶, a članovi obitelji sudjeluju osobno, bez punomoćnika. Predviđeno je da se postupak provede u okviru najviše tri susreta stranaka i članova stručnog tima.⁴⁷ Kao što je već spomenuto, po okončanju postupka centar za socijalnu skrb će sastaviti izvješće o obveznom savjetovanju i dostaviti ga strankama.

sukladno članku 327. ovoga Zakona i 6. tvrdnje o obiteljskom nasilju, ako se navode, te ocjena o mogućnosti ravnopravnog sudjelovanja stranaka u postupku obiteljske medijacije.“ (čl. 324. st. 1. ObZ-a).

41 Čl. 321. st. 2. ObZ-a.

42 Čl. 320- 330. ObZ-a.

43 Čl. 331-344. ObZ-a.

44 Obvezno savjetovanje ne provodi se u odnosu na jednog ili oba bračna druga koji su lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i posljedice postupka niti uz stručnu pomoć, koji su nesposobni za rasuđivanje ili koji su nepoznatog prebivališta ili boravišta. (čl. 326. i 329. st. 4. ObZ-a).

45 Na zahtjev stranke. CZSS je dužan po primitku zahtjeva zakazati sastanak i pozvati stranke. Moguće je i provođenje odvojenih sastanaka sa strankama za slučaj kad CZSS procijeni da zajednički sastanak ne bi bio svrhovit ili ako bi to jedna ili obje stranke iz opravdanih razloga zahtijevale (npr. u slučajevima evidentiranog obiteljskog nasilja).

46 Čl. 4. st. 1. i čl. 8. st. 1. Pravilnika o obveznom savjetovanju, u nastavku: Pravilnik.

47 Čl. 3. st. 1. i čl. 7. st. 1. Pravilnika.

Obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem bračni drugovi imaju zajedničko maloljetno dijete primarno je usmjereno na postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, te upoznavanje bračnih drugova s pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma. Osim toga, bračni drugovi bi trebali biti upoznati s mogućnošću bračnog savjetovanja, s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda, s prednostima obiteljske medijacije i dostupnim medijatorima, kao i s postupkom radi razvoda braka pokrenutog tužbom, te biti upućeni u dužnost da skrb o dobrobiti djeteta.

Ako stručni radnici koji provode obvezno savjetovanje posumnjaju da su u obitelji ugrožena prava i dobrobit djeteta ili posumnjaju na obiteljsko nasilje, centar za socijalnu skrb nakon provedenog obveznog savjetovanja provodi i druge postupke procjene te po službenoj dužnosti određuje odgovarajuću mjeru za zaštitu djeteta iz nadležnosti centra za socijalnu skrb ili predlaže sudu donošenje druge mjere za zaštitu djeteta iz nadležnosti suda, te žurno pokreće odgovarajući postupak sukladno posebnom propisu kojim se uređuje zaštita od obiteljskog nasilja.⁴⁸

Ako bračni drugovi tijekom ovog postupka ne sastave plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, centar za socijalnu skrb će ih savjetovati da pokušaju postići sporazum u postupku obiteljske medijacije.

Kritičari ističu kako je zakonodavac novim rješenjem odustao od duge tradicije zaštite obitelji koja je postojala u hrvatskom obiteljskom pravu, a sastojala se u tome da se prilikom razvoda braka bračnim drugovima ponudi pomoć u sagledavanju razloga koji su doveli do poremećenosti bračnih odnosa, te da im se pruži potpora u očuvanju braka, ukoliko oni to žele.⁴⁹

4.1.2. Obiteljska medijacija

Obiteljska medijacija je izvansudski postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora.⁵⁰ Ovaj alternativni postupak rješavanja sporova obiteljskopravne naravi primaran je model mirnog rješavanja obiteljskih prijepora u suvremenim pravnim sustavima, osobito u državama koje primjenjuju common law⁵¹. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava⁵² iz 1996. godine prvi je međunarodni dokument u kojem se upućuje na primjenu obiteljske medijacije. To je konvencija Vijeća Europe koja obvezuje i Republiku Hrvatsku od 2010. godine. „Primjenjuje se isključivo na sudske i upravne postupke obiteljskopravne naravi i to za one koje je država pri potpisivanju naznačila kao takve. U njezinu je središtu dijete te u tu svrhu postavlja nove standarde i zahtjeve za postupovnim pravima djeteta. Ključna su prava djeteta prema Konvenciji: pravo da dobije informacije i izrazi svoje mišljenje u postupku, pravo da zahtijeva imenovanje posebnog zastupnika, pravo da dobije odgovarajuću informaciju i savjet te da bude obaviješteno o mogućim posljedicama uvažavanja njegova mišljenja.”⁵³ Od osobitog značaja za okvirno pravno uređenje

48 Čl. 328. ObZ-a.

49 Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2021. g., str. 262.

50 Čl. 331. ObZ-a.

51 Common law (engleski: običajno, opće pravo), sustav običajnog prava i pravnih normi stvoren sudskom praksom westminsterskih sudova od XII. stoljeća i kasnijih sudova. Razlikuje se od statutarnog prava (engleski: statute law), prava što ga stvara zakonska norma. Iz Engleske se proširio u zemlje anglosaske tradicije – Kanadu, SAD, Australiju i Novi Zeland. Počiva na sudskim odlukama (takozvanim presedanima) koje su obvezne za sve sudove; razlikuje se od građanskog prava (engleski: civil law), koji vrijedi na europskom kontinentu i temelji se na rimskom pravu. <https://proleksis.lzmk.hr/15787/> pristupljeno 3.2.2023. g.

52 Europsku konvenciju o ostvarivanju dječjih prava, sastavljenu u Strasbourgu 25. siječnja 1996. g. Republika Hrvatska potpisala je dana 8. ožujka 1999. g., a Hrvatski sabor je na svojoj sjednici 29. siječnja 2010. g. donio Zakon o potvrđivanju Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava.

53 Hrabar, D. (2012) Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava – poseban zastupnik djeteta. U: Filipović, G.

i uspostavu obiteljske medijacije je i Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe br. R (98)¹ o obiteljskoj medijaciji.

Obiteljska medijacija usmjerena je na postizanje sporazuma sudionika kroz njihovo aktivno sudjelovanje, pregovaranje i iznalaženje zajedničkih rješenja. Zasniva se na samoodređenju sudionika, na slobodnom donošenju vlastitih informiranih odluka kako bi se pronašlo rješenje koje bi zadovoljilo sve strane u sporu. Provode ju nepristrane i posebno educirane osobe – obiteljski medijatori, koji se upisuju u registar kojeg vodi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

Jedno od temeljnih načela postupka je načelo dobrovoljnosti. Stranke nakon što budu upoznate s postupkom i osnovnim načelima same odlučuju o tome žele li u njemu sudjelovati, te u svakom trenutku mogu odustati od sudjelovanja. Prema članku 320. st. 2. i 3. Obiteljskog zakona u postupku obiteljske medijacije članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno, iznimno od toga, obavezan je prvi sastanak obiteljske medijacije prije pokretanja postupka radi razvoda braka za slučaj kada u postupku obaveznog savjetovanja nije postignut plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Kada se provodi od strane obiteljskih medijatora zaposlenih u sustavu socijalne skrbi je besplatna, a troškove provođenja postupka obiteljske medijacije izvan sustava socijalne skrbi snose same stranke.

Temeljna načela kojima se rukovode obiteljski medijatori u provođenju postupka obiteljske medijacije su i načela nepristranosti i neutralnosti, na temelju kojih imaju obvezu jednakog postupanja prema svim sudionicima postupka, odnosno ne smiju se prikloniti ni jednoj od suprostavljenih strana, niti donositi svoje stavove i odluke o sporu, već im pružiti relevantne informacije i potaknuti ih na aktivno sudjelovanje kako bi došli do vlastitih rješenja postizanja dogovora, te obratiti pozornost jesu li stranke dobro razumjele sadržaj postignutog dogovora. Medijator je ovlašten strankama dati pravnu informaciju, ali ne i pravni savjet.⁵⁴ Osim toga, obiteljski medijator ne smije sudjelovati u pisanju stručnog mišljenja, obiteljske procjene, niti smije na drugi način sudjelovati u sudskom postupku u kojemu se odlučuje o sporu među strankama, osim u slučajevima propisanih iznimaka od načela povjerljivosti.⁵⁵ Povjerljivost obiteljske medijacije pretpostavka je povjerenja stranaka u postupak, otvorene i iskrene komunikacije, te posljedično učinkovitosti samog postupka. U obiteljskoj medijaciji mora biti zajamčena privatnost i tajnost. Svi sudionici postupka dužni su čuvati povjerljivim sve informacije koje su u tijeku postupka saznali u odnosu na treće osobe, međutim, postoje situacije u kojima se ograničava povjerljivost postupka i to u slučaju ako je priopćenje informacija nužno za provedbu ili ovrhu sporazuma ili ako je priopćenje informacija nužno radi zaštite djeteta čija je dobrobit ugrožena ili radi uklanjanja opasnosti od teške psihičke ili fizičke povrede integriteta osobe. U svakom slučaju, obiteljski medijator je dužan stranke uputiti u opseg načela povjerljivosti.⁵⁶

Dužnost je medijatora osobitu pozornost pokloniti dobrobiti i najboljem interesu djeteta. Prema članku 339. st. 2. ObZ-a obiteljski medijator može djetetu omogućiti izražavanje mišljenja u ovom postupku, ali isključivo uz pristanak roditelja. „Takvo rješenje zakonodavca, koje je uostalom predviđeno i u odnosu na sudjelovanje djeteta u postupku obaveznog savjetovanja, dvojbeno je sa stajališta uvažavanja prava djeteta u skladu s općeprihvaćenim standardima“.⁵⁷

& Osmak Franjić, D. (ur.) *Dijete u pravosudnom postupku – Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*, Zbornik priopćenja sa stručnih skupova pravobraniteljice za djecu. Zagreb, Pravobranitelj za djecu, str. 103-116.

54 U skladu s Preporukom Odbora ministara Vijeća Europe br. R (98) 1 o obiteljskoj medijaciji. Amplus Alinčić, M., op. cit. U bilj. 391, str. 227-229., Majstorović, I., op. cit. U bilj. 393., str. 138.

55 Čl. 340 ObZ-a.

56 Čl. 335. ObZ-a.

57 Amplus Čulo Margaletić, A., *Prava djeteta u obiteljskoj medijaciji*, Godišnjak Akademije Pravnih znanosti Hrvatske, VIII, 2017., Posebni broj, str. 151-170.

Provedba obiteljske medijacije moguća je prije pokretanja sudskog postupka, tijekom postupka⁵⁸ ili nakon njegova okončanja. Ako tokom postupka ne dođe do postizanja sporazuma, obiteljski medijator sastavit će izvješće o obustavi postupka, te ga uručiti strankama i dostaviti sudu.

Zakonodavac je u čl. 332. st. 1. ObZ-a izrijekom propisao da se obiteljska medijacija ne provodi:

1. „u slučajevima kada prema procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb ili obiteljskog medijatora zbog obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije
2. ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka ni uz stručnu pomoć
3. ako su jedan ili oba bračna druga nesposobni za rasuđivanje i
4. ako bračni drug ima nepoznato prebivalište i boravište.”

Možemo zaključiti kako su koristi od obiteljske medijacije višestruke. Osim što pruža mogućnost strankama da u jednom postupku riješe sva sporna pitanja uzrokovana prestankom obiteljske zajednice, usmjerena je na dobrobit djece i obitelji, na budućnost, svrha joj je osigurati trajni i stabilni konsenzus među strankama, potiče samostalno donošenje informiranih odluka, pridonosi odgovornijem roditeljstvu, neformalnost i fleksibilnost postupka otvara veće mogućnosti, bračni drugovi mogu postići sporazum o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi i o uređenju imovinskih odnosa. Na taj način postiže se visoka učinkovitost samog postupka obiteljske medijacije i veće zadovoljstvo njezinih sudionika. „Kako bi prednosti obiteljske medijacije iskusio veći broj obitelji nužno je raditi na podizanju svijesti šire javnosti o mogućnostima i koristima ovog alternativnog postupka koji nedvojbeno zaslužuje biti primaran model rješavanja sporova obiteljskopravne naravi.”⁵⁹

5. ZAKLJUČAK

Tijekom povijesti i razvojem čovječanstva brak kao institut prošao je određene promjene. Uređenje braka počivalo je na osnovama kanonskog prava, a kasnije se u Europi pojavio kao novi pravni institut. Suverena Republika Hrvatska donijela je novi i moderniji Obiteljski zakon koji je istovjetno uređivao razvod braka te se stavio naglasak na postizanje konsenzusa o pravnim posljedicama razvoda, a pogotovo u odnosu na zajedničku maloljetnu djecu. Razvod braka je definiran kao pravna osnova prestanka braka za života bračnih drugova te je posljedica podnošenja zahtjeva za razvodom tužbom jednog od bračnih drugova, odnosno sporazumno s obje strane. Međutim, u određenim situacijama postoje ograničenja podizanja tužbe za razvod braka, a čime je zaštićeno pravo žene i djeteta do navršenih godinu dana života, te ukoliko jedan od bračnih drugova ne sudjeluje u izvansudskim postupcima. Razvod braka nastupa u slučajevima poremećenosti bračnih odnosa, ako je od prestanka bračne zajednice protekla godina dana i sporazumom bračnih drugova. Ukoliko bračni drugovi imaju zajedničku maloljetnu djecu, dužni su prije pokretanja sudskog postupka radi razvoda braka sudjelovati u obveznom sa-

58 Ako bi stranke tijekom sudskog postupka sporazumno predložile rješavanje spora u obiteljskoj medijaciji, sud može zastati s postupkom na rok od tri mjeseca. Isto vrijedi i za slučaj kada sam sud ocijeni da ima izgleda za sporazumno rješavanje spornih obiteljskih odnosa, tada sud može predložiti strankama postupak obiteljske medijacije. Ako stranke u roku od tri mjeseca koji je sud odredio za provođenje obiteljske medijacije nisu uspjele spor riješiti u postupku obiteljske medijacije ili ako stranke predlože nastavak sudskog postupka prije isteka toga roka, sud će nastaviti s postupkom. (Čl. 338. ObZ-a).

59 Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2021. g., str. 271.

vjetovanju, te ako se žele razvesti na temelju sporazuma, sastaviti plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, pri čemu se mora voditi računa o najboljem interesu djeteta. Obiteljskom medijacijom koju vode medijatori, usmjerava se na postizanje sporazuma sudionika kroz njihovo aktivno sudjelovanje, pregovaranje i postizanje zajedničkih rješenja. Sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji je dobrovoljno, a iznimno je obavezan prvi sastanak prije pokretanja postupka razvoda braka ako nije postignut plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Sukladno tome, obiteljski medijatori su posrednici između strana kako bi se postigao najpovoljniji konsenzus, te je njihova dužnost brinuti o dobrobiti i najboljem interesu djeteta. Razvod braka za sobom povlači i pravne posljedice kako u odnosu na bračne drugove tako i u odnosu na djecu. Zaključno, prilikom razvoda braka najpovoljniji je, a u smislu vremena, općeg stanja bračnih drugova i djece te financija, izvanparnični postupak odnosno sporazumni razvod braka.

LITERATURA

1. Alinčić, M.; Bakarić Abramović, A.; Hrabar, D.; Jakovac Lozić, D.; Korać, A., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2001.
2. *Amplius* Čulo Margaletić, A., *Prava djeteta u obiteljskoj medijaciji*, Godišnjak Akademije Pravnih znanosti Hrvatske, VIII, 2017., Posebni broj
3. Hrabar, D. (2012) Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava – poseban zastupnik djeteta. U: Filipović, G. & Osmak Franjić, D. (ur.) *Dijete u pravosudnom postupku – Primjena Europske konvencije o ostvarivanju dječjih prava*, Zbornik priopćenja sa stručnih skupova pravobraniteljice za djecu. Zagreb, Pravobranitelj za djecu
4. Hrabar D., Hlača N., Jakovac-Lozić D., Korać Graovac A., Majstorović I., Čulo Margaletić A., Šimović I., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2021. g.
5. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50224> (pristupljeno: 30.01.2023.)
6. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža 2021. <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=45220> (pristupljeno: 30.01.2023.)
7. <https://gov.hr/hr/razvod-braka/690> (pristupljeno: 01.02.2023.)
8. <https://proleksis.lzmk.hr/15787/> (pristupljeno: 03.02.2023.)
9. Obiteljski zakon („Narodne novine“, br. 103/2015., 98/2019., 47/2020. i 49/23.)
10. Obiteljski zakon iz 2003. („Narodne novine“, br. 116/2003., 17/2004., 136/2004., 107/2007., 57/2011., 61/2011., 25/2013., 75/2014., 5/2015. i 103/2015.)
11. Zakon o braku i porodičnim odnosima („Narodne novine“, broj 11/1978., 27/1978., 45/1989., 59/1990., 25/1994. i 162/1998.)
12. Pravilnik o obveznom savjetovanju („Narodne novine“, broj 123/15.)

ABSTRACT**REVIEW OF THE INSTITUTE OF DIVORCE THROUGH CROATIAN FAMILY LAW**

Regardless of the form in which it was concluded, a marriage can end with the death of a spouse, the declaration of the missing spouse as dead, annulment or divorce. Termination of marriage through divorce is legally regulated by the substantive provisions of the Family Law, which was adopted by the Croatian Parliament on September 18, 2015. and it became valid on November 1st of the same year. In addition to substantive legal provisions, the legal regulation of the institution of divorce consists of legal norms that prescribe procedural rules for marital disputes and regulations that determine the legal consequences of the termination of marriage. The Institute of Divorce is the basis for terminating a marriage by a court decision divorcing the marriage due to circumstances arising during the marriage or on the basis of an agreement between the spouses. Divorce may be requested by one spouse with a lawsuit (special civil procedure), and both spouses with a proposal for mutual divorce (special non-litigation procedure). Marriage ends when the court's decision on divorce becomes final. Spouses who have a minor child together are required to participate in mandatory counseling before starting court proceedings for divorce. The aim of the paper is to show the substantive and procedural provisions of divorce in the Croatian legal system, and to point out the necessity of respecting the principle of the best interests of the child.

Keywords: divorce, marital disputes, mandatory counseling, family mediation, best interests of the child.